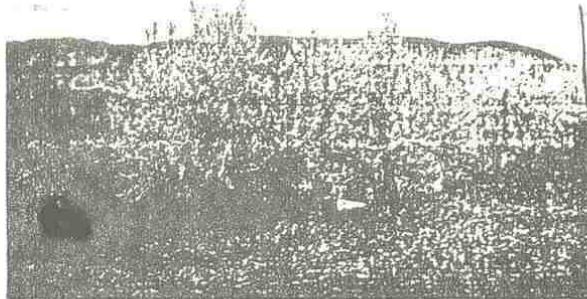

Sosedov petelin mi vsako uro zapoje,
da čas tudi tukaj teče -
daleč je do soseda,
ljudje se komaj dosežejo s klaci -
in petelinov glas odmeva po moji dolini,
po mehki rjavo zeleni zibelki
ter se zapleta v temne zavese gozdov,
izpranih od dolgih nalirov.
Dan se igra skrivalnice z mrakom.
Mah za hišo dišl po moji mladosti.
Ko pride noč, jo bom naprosila,
da mi daruje vogal črne rute.
Skopala bom mah za domačo hišo
in ga zavila v črni vogal.

S seboj ga odnesem - jutri,
ko bo sosedov petelin zapel, da je čas.
Jutri, ko bo steza med samotno hišo
in cesto v dolini napeta
kot vrv žrebata,
ki noče pred oje.
Jutri.

To je še daleč.

Iz Monografije Polzela
Zbrali Lidija ŠKOBERNE,
Branka ŽELEZNICK

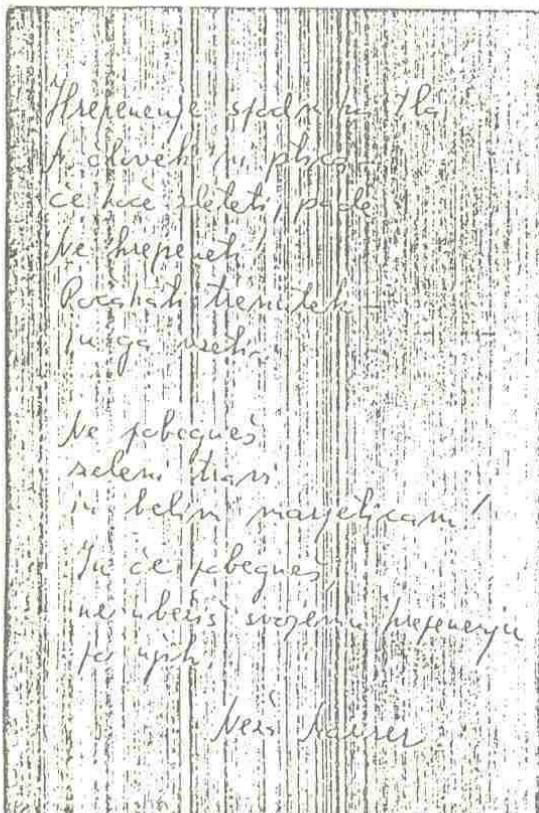

Cvetoče jablane blizu
TOMAŽEVIH v Podvinu

INTERVJU Z NEŽO MAURER

"NIKOLI SE NE BOM DOVOLJ NAUŽILA ŽUBORENJA VODE IN
ŠUŠTENJA VETRA V BOROVCIH: NIKOLI DOVOLJ NAGLEDALA
VALOVANJA TRAV IN OTROŠKIH IGER..."

Pisali smo ji, naši Neži Maurer. Saj še ni dolgo tega, ko nas je obiskala ob podelitev bralne značke. Tedaj smo tudi novinarji preživeli prijetne urice ob klepetu z njo. In odslej jo imamo še bolj za svojo... čutimo z njo, z njenimi novimi pesmimi, ki vselej takoj najdejo svoje mesto v šolski knjižnici. Listamo Cicibana, Kurirčka, Galeba in skoraj ni številke, da ne bi s ponosom odkrili kakšne nove navihane pesmice. Z veseljem smo si lani ogledali njen avtobiografski film ... film o naši rojakinji, občutljivi, čuteči in razmišljajoči pesnici ... Vsa nas je prevzela s svojim tankočutnim odnosom do narave in prav skozenj se nam je naša Savinjska dolina razprla v doslej še nevidne tančice. Ni nam bilo dano, da bi se znova srečali, zato smo ji pisali. Nismo hoteli povzemati iz knjig in revij, zato je posebej za nas najprej razgrnila svojo zanimivo življenjsko pot:

"V Zgornjem Podvinu 50, v zaselku Kopank, kjer so naokrog vinogradi, velika kotanja v sredini pa se imenuje Draga - tam sem se rodila in živelam do petnajstega leta. Pet domačij je bilo okrog Drage, šesta "Hiška sredi gozda" pa je bila skrita. Tam je živel (in zdaj spet živi) Grofturnov Frenci. Z njim - in z drugimi otroki - sem se igrala pozimi pod krušno pečjo in na ledu, ob toplih letnih časih pa v gozdu, po bregeh, cestnih mlakah, pod kozolci, na zidanicah in - na paši.

Skupaj smo tudi hodili v šolo na Polzelo: v šolo eno uro, domov pa dve, tri ali več, kakršne so pač bile igre. (Precej tega sem že opisala v črticah).

Po vojni sem hlastala po zamujenem: izpita čez prva dva razreda nižje gimnazije sem opravila v Žalcu, čez tretjega v Celju. Tam sem tudi naredila malo maturo, zaprosila za štipendijo in jeseni 1946 že odšla v Ljubljano na učiteljišče. Od Ljubljane do Polzele je bilo tedaj tako daleč, da smo dijaki komaj trikrat ali štirikrat na leto prišli domov. Vlaki so bili redki, vozili so počasi. Pouk je bil tudi ob sobotah. Med počitnicami sem bila dvakrat v delovni brigadi, enkrat pa v službi v Celju.

Potem sem šla učit - v zame daljni in visoki - Črni vrh nad Idrijo. Lep kraj, obdan s smrekovimi gozdovi; a tedaj (1950) je bil še zelo razrušen. Zima traja tam skoraj pol leta. Nekateri moji učenci so imeli po dve uri hoda v šolo. Pozimi so prihajali s smučmi. Po treh letih sem dobila možnost, da grém dalje v šole - na Pedagoško akademijo v Ljubljano. Ko sem diplomirala, sem se takoj vpisala na Filozofsko fakulteto - in šla učit na nižjo gimnazijo v Ilirske Bistrici. To je ljubko primorsko mesto (tedaj še ni bilo onesnaženo), okrog katerega pojo borovi gozdiči, kajti tam pogosto piha burja. Včasih je bila tako močna, da jé učence metala v obcestne jarke. Na kratko: Ko sem diplomirala, še na univerzi, me je ljubljanska televizija najela za urednico šolskih oddaj. Pisala sem o pajkih, o ledeni dobi, o osvobodilnem boju - in vse to pripravila za gledanje. Tedaj še ni bilo magnetoskopov in sem vsakič trepetala, ker je oddaja tekla "v živo".

Denarja za šolske oddaje je zmanjkalo - jaz pa sem bila zdaj poleg profesorice še novinarka. In sem ostala. Delala sem v redakciji Rodne grude, Pionirskega doma, Kmečkega glasa, bila urednica Prosvetnega delavca in končala službovanje kot samostojna svetovalka za kulturo pri Republiškem komiteju za informiranje."

- Kdaj ste bili najbolj srečni?

"Sreča? Kdaj sem bila najbolj srečna? Na svetu so različne sreče (kot so različne nesreče). Ni samo ena, več jih je. Kot učiteljica sem bila naravnost pijana od sreče, ko so mi učenci v kleti bistriške šole (tam smo sami tiskali na šapirograf - oslovsko kožo) vrgli v roke prvo številko "Brinja" (literarno glasilo). Se danes ga hranim. Vzljubila sem tudi novinarsko delo. Zavest, da lahko o dosežkih ali težavah ljudi, kmetij, podjetij, šol, zavodov tudi pišeš, prikažeš zadevo družbi, pripomoreš k napredku ali izboljšanju, je gotovo osrečujuča. Rada sem šofirala svoj avtič po samotnih cestah naše Slovenije. In sreča? Nekoč mi je kmet sredi kozjanskih hribov pripovedoval, kako lepo nekdo v Kmečkem glasu opisuje Španijo. "Rad bi spoznal tega človeka," je rekel. Rdela sem in se smehtala sama pri sebi - kajti to je bil moj potopis.

- Svoje otroštvo ste preživljali med vojno, v težkih povojskih časih.
Kaj bi rekli, kakšna je razlika med vašim in našim otroštvom?

"Zdi se mi, kot da gre za dvoje različnih svetov. Različne so želje otrok in možnsoti. Le eno je slično: otrok hitro pozablja slabe stvari (če niso prehude) in redko obupa. Zjoče se in solze spet zavrtijo kolo življenja. Danes bi rekli, da smo tedaj po večini živelici zelo revno (opisujem samotni Kopank): ni bilo vodovoda, kopalnic, ne elektrike, ne radia, kaj šele televizije, ne avtobusov. Bil je vlak - in moja velika želja, da se z njim odpeljem okrog sveta. Bili so cigani in potepuhi, ki so hodili od hiše do hiše. Pogosto so pri nas prespali in nam olepšali dolge večere z zgodbami in pesmimi. Še danes vem, da je drobna potovka znala delati prelepce cvetke iz žice in svile. Naredila mi je dve za na kapo. Med vojno pa je vse odpadlo. Rodil se je strah. Vsak dan znova smo se bali, koga je ponoči odpeljala MARICA (pokriti kamioni) v taborišče. Bali smo se klofut - dobil si jo za vsako slovensko besedo. (Le malo časa nas je učila blaga učiteljica Herma z vencem kit okrog glave; umrla je pred koncem vojne). Ko so se pojavili prvi partizani, smo se naučili tako večje potvarjati resnico, da ob šolskih zasliševanjih o banditih ni nihče zardel, ko je trdil, da nima pojma, kdo so to. Potem so prileteli zavezniški bombniki - nepričakovano so zatulile sirene. Podnevi smo smeli steči iz šole v gozd ali pa domov, kakor je kdo mogel; ponoči pa smo drgetali v posteljah, ko so v oknih šklepetale šipe od silnega bučanja težkih motorjev. Meni se je vedno zdelo, da mi bo bomba padla naravnost na trebuh in sem se ob alarmu zvila v klopčič kot jež.

Najtežje je bilo, ko je od nekod prišla do mojih ušes vest, da bodo vse dela sposobne ženske brez imetja odpeljali delat v Nemčijo. Noro sem se bala za mamo. Kam bodo dali mene? (Ni prišlo do tega).

- Pogosto omenjate, kako ste bili včasih kot dijaki vedoželjni. Zdi se nam, da danes iz nas mladih ne veje tolikšna vedoželjnost. Kaj mislite, zakaj?

"Razlogov je več - in naštela jih bom nekaj:

- Bili smo dobesedno lačni znanja. V prvih razredih osnovne šole smo se malo učili, med okupacijo pa prav nič slovenskega. To je skoraj tako, kot če si sestradan.

- Znanje, znanost je bila po vojni za večino nekaj takega kot ključ za rešitev težav in tegob. Niti pomislili nismo, da lahko znanost povzroči tudi kaj slabega; da je tanke, bombe in bombnike izdelala tudi neka - znanost. Čutili smo svobodo, mir in bili prepričani, da bo znanost oboje ohranila za vedno. Znanje je svet, znanost je opojnost in rast.

- Družba je tedaj zelo potrebovala izobražene ljudi, saj je vojna pobrala večino izobražencev. (Vsak sovražnik najprej pobije inteligenco). Velikanska spodbuda za učenje je, če veš, kako težko pričakujejo, da boš sposoben prevzeti ali posel v zadrugi, tovarni ali razred.

- Po vojni ni bilo tako imenovanih zabavnih ali motečih dejavnosti. Tudi denarja za kino ali potovanja ne. V internatu ni bilo radijskega aparata, kvečjemu revije, knjige. Šest dni pouka, v nedeljo morda izlet. Dokler si bil doma - po šoli delo v hlevu, na polju; v Ljubljani pa ob nedeljah udarniško obnavljanje hiš. In pa učenje. Vožnja domov je bila redka (sem že povedala). Seveda si lahko lenariš, klepetal, včasih plesal, pohajal. A kdor se ni želel učiti, je šel pač takoj v službo - ki je čakala za vsakim vogalom.

Ö, bilo je v šoli tudi prepiranja in upiranja profesorjem in odlašanja na "drugič". Predvsem spomladi - iz dneva v dan. Zaradi sonca, zelenja in sprehodov. A že maja smo se povsem streznili - kajti bolj čutili kot vedeli smo, da ni daleč, ko bomo sami poučevali. Ob popoldnevih smo prevzemali pionirčke, hodili z znjimi na izlete in jih vadili samostojnosti.

Kot primer: za šolo smo se učili nekako tako, kot bi ob 11. uri dopoldne brali v kuhrske knjige, kako se kuha golaž - ob pol enih pa pride že skupina lačnih delavcev na kosilo. Od knjige takoj k delu. Mislili smo na ocene, a čutili smo, da bo težje potem, ko bomo sami (s takimi ali drugačnimi spričevali) stali pred razredom. Gotovo bi se vsi učili z enako zagnanostjo, če bi vsakega od vas tako potrebovali - že danes, že jutri - kot so nas.

- Spominjate se, da ste doma gledali navzdol, kjer je lepota ležala kot na dlani. Prav gotovo še radi obiščete naročje vašega otroštva, dom?

"Leto dni sem v Ljubljani vsak dan pojokala za domom. Potem je minilo. Vendar se še vedno bojim iti na obisk v Kopank - ker mi je vsakič spet težko oditi. V trenutku sem spet otrok, ki je tam doma in ne razume, zakaj mora stran. Človek je zraščen z rojstnim krajem. Če si dolgo drugje, ostaja hrepenenje, a ne bolečina. Ko se vrneš, pa je spet vse po starem. Četudi s pametjo veš, da ni nič več po starem. Spominjam se, da sem kot otrok bila z mamo na Gori Oljki. Morda je bilo tik pred vojno ali pa koj po vojni. Kazala sem ji navzdol in govorila, kako velika in lepa in bogata bo Polzela, preden boš umrla. Mama me je gledala skoraj preplaseno - Polzela je bila majhen kraj. Zdaj pa je večja, kot sem si predstavljal.

- Po pesmih sodeč ste zelo navezani na naravo. Kaj vam pravzaprav pomeni?

"Kot otrok sem bila malo med zidovi: le če je lilo ali bilo preveč mraz. Kot osnovnošolki se mi je dodalo še tistih nekaj ur pouka. Drugače pa zunaj - v gozdu, na njivah. Vidiš, občutiš, veš, kako priklije kalček, kako se odebeli krompir, skloni žitni klas/ kako se omane proso, kako se povržejo zajčki, kozlički. Vidiš, kako slana pomori mlad fižol, kako toča stolče polje, vinograd in je delo zaman. A znova gredo ljudje in delajo, rešujejo, ne obupajo. Ne veš, da se učiš - a vendar se na deželi odkar shodiš v bistvu cele dneve učiš: kako se prime patica, da varuješ kokoši pred skobcem, kako se pometa, vozi, okopava, gradi, cepi drva, spokida živini, zapreže kravo... in kasneje: kako se zakuri in skuha krompir, sok, kako se vbuďa šivanka in suče igla. Kako se razpoznavata gobe in trave.

Na samoti je naša hiška. Med vojno se otroci nismo dosti družili in igrali. Bile so težje stvari. Bila je samota in gozd in živali. Drevesom sem pripovedovala svoje želje in bojazni. Danes mi vračajo. Pripovedujejo mi zgodbe in pesmi. Vsa narava mi враča - moj dom je in moj prijatelj.

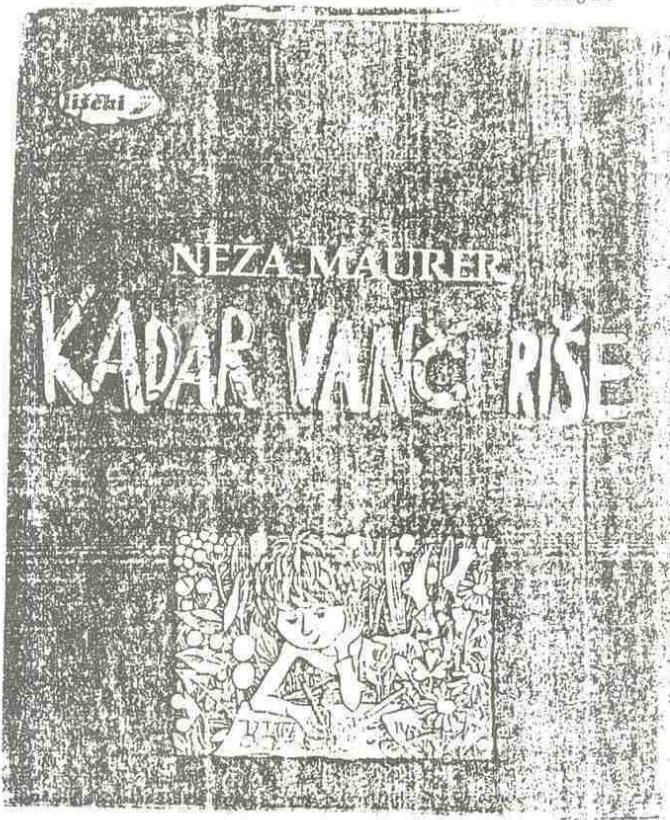
„Pravite, da je ves svet radoščen, tudi sončni žarek.

Tudi vaša dolga pot v šolo skozi gozdove in travnike je bila za vas skrivnost in radoščnost. Prav gotovo vas je mikalo razodeti to skrivnost otrokom in ste napisali več pesniških zbirk o naravi, živalih, otrocih, igrah, delu, prijateljstvu itd.

Takšni sta zbirkki Beli muc in zadnja Kadar Vanči riše. Ali se v teh pesmih več ali manj spominjate vašega otroštva?

"To niso spomini na otroštvo, pač pa otroštvo še vedno živi v meni. Vse grape in kotanje, studenec in skale, mrakovi in jutra - vse je tu. Vendar je Beli muc vezan tudi na Črni vrh, kjer je bilo neko zimo čez dva metra snega. Si predstavljate, kako so tedaj hodili mački? Zbirka Kadar Vanči riše pa je morda odsev moje velike želje, da bi risala. (Kot otrok sem

delala punčke iz blata - a zelo slabo. Vanči pa je pogosto ime iz moje mladosti). Res mladostni svet človeku nekako določi, kakšen odnos bo imel do narave. Dolgo sem živila v mestu, a malo pisala o njem. Narava pa je k sreči povsod. Ne le v domačem kraju.

- Pišete tudi pesmi za odrasle. Ali pogosto s pesmijo izražate svoj notranji nemir, hrepenenje - skratka nemir, ki ga kakorkoli ali zaradi česarkoli občutite?
- Tudi svetovni nemir?

"Pesmi za odrasle so odziv na tisto, kar me muči, prizadeva, kar si želim, ljubim. Svetovno nevarnost občutim tako ostro, da jo opisujem kot osebno tragedijo. Pripravljam Zbirko mirovnih pesmi. Bo kaj pri pomogla k miru? Ne vem. Vsak, ki se zaveda nevarnosti in je pošten, daje svoj prispevek za mir po svojih najboljših močeh. Jaz dajem pesmi."

- Kaj menite o tej krizi današnjega časa, ko ljudje nimamo več časa drug za drugega, saj v človeku vse bolj prevladujejo negativne lastnosti: pohlep, pretiž, nasilje?
Je kje izhod, rešitev?

"Govorim o medsebojnih človeških odnosih. Ne mešajmo v to svetovne in domače krize, vojn in ekološke nevarnosti - četudi vse to vpliva na duševnost ljudi mnogo bolj, kot smo pripravljeni priznati. Ljudje se ne morejo počutiti mirno, spokojno, kadar ves svet vre v vojnah, pohlepu in sovraštvu, napadih na nedolžne in krive. Nikogar ne gre obsojati. Ljudje so se iz resnične revščine in potrebe tako zagnali v pridobivanje imovine, v gradnjo, nakupovanje, gledanje in poslušanje drugih in televizije, da sploh ne zmorejo več samostojno misliti in se ustaviti. Ne vprašajo se, zakaj je pomembnejše, da vedo vse o spopadih v Aziji in Afriki, kot da vedo, kaj je z njihovim otrokom, prijateljem ali možem, ženo...."

Rešitev? Kdo me bo poslušal in verjel, kar bom rekla? Človek, vsak posameznik, kdor nekaj hoče doseči, imeti, naj se vpraša: Zakaj? (Ne samo: Koliko, kakšno, ali imam boljše kot sorodniki, znanci?). Zakaj to hočem? Zakaj potrebujem?

Človeka ni smogoče ustaviti z besedami in željami. Iz sle po večnosti so faraoni zidali piramide - in tudi oni najbrž niso imeli dosti časa za bolehne in otroke.

Da o sužnjih in otrocih sužnjev niti ne govorim. V človeku je neka sла: Imeti! Doseči! (Vsaka tekmovanja so naravnana na to, tudi športna in celo literarna - le da niso smrtno nevarna).

PREPRIČANA PA SEM: ČE SE VAM, MLADIM, RES ZDI DANES TAKO HUDO IN NAPAK, KOT RAVNAJO ODRASLI - VAS MORDA TA COPRNIŠKI MLIN HLEPENJA PO IMETJU NE BO POTEZNIL VASE. VASIM OTROKOM BO POTEM LAŽE Z VAMI. NI MOGOČE - ALI ZELO TEŽKO JE SPREMINJATI DRUGEGA ČLOVEKA. SEBE SPREMENI. ČE TO USPEŠ, JE VELIKO. IN VERJEMITE, DA VAM NE BO MANJKALO PRIJATELJEV, ČE JIH BOSTE IMELI RAJE KOT NPR: SVOJ AVTO ALI TELEVIZIJO.

- Ko smo si ogledali film o vašem življenju in delu, smo začutili vašo nežno dušo, predanost naravi in ljubezni ...
Kaj vam pomeni ljubezen v življenju, še zlasti v današnjem času?

"Ljubezen - kaj je to?
- je začetek življenja sploh
- najčudovitejša povezava z ljudmi. Zavest: Rad jih imam - ti врачи občutek (ni bistveno - resničen ali varljiv, vsekakor je čudovit) - radi me imajo! To je temelj, na katerem človek stoji, ko dela (jaz npr. ko pišem). Za koga pa naj delaš, če ne za ljudi, ki jih imaš rad? (Saj včasih zbesniš nanje - a to sodi k ljubezni).
- Pošten, dober odnos z naravo, s travami, vodami, drevjem, vetrom. Ne govorim v tri dni: Delajmo tako, da bo narava lahko polno živila z nami.

Spoštovanje do vseh, tudi daljnih, neznanih narodov, ljudstev, ki žive po svoje, delajo in si prizadevajo za obstoj. Lejte, za tako ljubezen, kot jo tu opisujem, bo kdo rekel, da je varanje samega sebe. Kajti vsa poročila, vsa javnost nas prepričuje iz dneva v dan, da vsak človek in vsi narodi hočejo le užitek, korist in oblast.

Pa je užitek tudi v delu - ne samo v hlastanju in plesu. Koristne reči si človek pridobi tudi z delom - ne samo z vojskovanjem. Delo pomaga človeku k samoobvladovanju - in star rek trdi, da je ni večje oblasti, kot tiste nad samim seboj. Ne znam prerokovati. Ne vem, kdaj in kje se bo človeštvo ustavilo, se streznilo. Nekdanji osvajalci (kot uči zgodovina) so se šele tedaj, ko so bili popolnoma premagani.

Z dobro, iskreno in vročo ljubezni se tega - žal - ne doseže. Da, če bi bili vsi ljudje "za". A vsi ljudje niso nikoli "za". Ljubezen je vraščenost v življenje, osebna moč. In sreča. Ne moreš je pa dobiti na ukaz. Včasih veš, koliko je vredna šele, ko za nekaj časa zgine: svet posivi, ljudi ni - samo neke sovražne osebe se plazijo okrog.

- Pogosto beremo vaše najnovejše pesmice v Cicibanu, Kurirčku in Galebu. Ali pripravljate spet kakšno zbirko za nas otroke?

"V tisku je miniaturna Uh, kakšne laži! Vedra knjiga o živalih in ludeh. Zdaj nastajajo malce daljše, morda zahtevnejše pesmi - kakšna bo prihodnja zbirka za mlade, pa še ne vem. Za odrasle je pravkar izšla pesniška zbirka Drevo spoznanja (Založba Obzorja, Maribor).

- Pa vaši načrti?

Pisati, dokler in kolikor bom mogla, da izpišem vsaj nekaj tega, kar imam v srcu in glavi. Želim pa tudi čim prej zbrati in urediti črtice, ki so že napisane, v knjigi za mlade bralce. Želim iti še kdaj v planine, ne previsoko, kolikor bom zmogla - vendar v skale.

Želim biti kdaj s svojima odraslima otrokoma, ki imata vsak svoj zanimiv svet (sin je pilot in hčerka v cirkuski šoli). Želim sedeti ob vodi - tu v Škofji Loki ob eni od obeh Sor - in jo poslušati. Nikoli se ne bom dovolj naužila žuborenju vode in šuštenja vetra v borovcih; nikoli dovolj nagledala valovanja trav in otroških iger

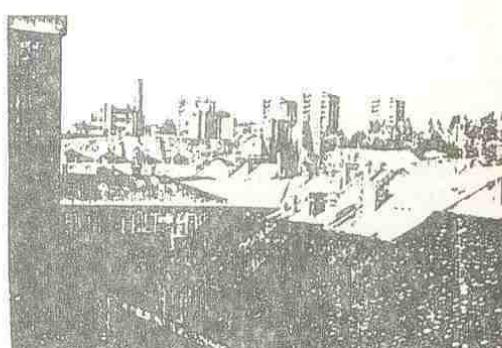
Včasih pa sem utrujena. Tako - kar samo od sebe pride od nekod iz tega dolgega življenja, kot megla z barja. Tedaj se mi zdi dobro, da ni treba več tako hiteti. Da želje niso več tako pekoče kot nekoč. Vsaka življenjska doba prinaša svoje - kot vsak letni čas.

Hči EVA, rojena 1968
(slikano 15.6.1986)

Sin MIKLAVŽ, rojen 1962
(slikano junija 1986)

Hiša, kjer so 4 okna v senci (skupno 5 oken) je sedanje stanovanje Neže Maurer v Škofji Loki.

Spodaj pod okni je vrt.

Intervju izvedli:

Branka ŽELEZNICK
Olga JEZERNIK
Sonja TREBŠE

Pričožila nam je nekaj svojih najnovejših pesmi O MIRU IN NARAVI.
Z veseljem jih objavljamo, saj smo tudi mi že veliko razmišljali
in še razmišljamo o tako pomembnem vprašanju, kot je svetovni MIR:

HISTERIJA

V onemoglem besu
lasam ponoreli svet.
Ta kriči:
"Kaj me stresaš?
Ubijaš nedolžne ljudi!"

Kdo je nedolžen -
vsi ali nihče?
Ne ločujem več.

V onemogli žalosti
božam ponoreli svet.

HIPPI

Zakaj se posmehujete
njegovemu oblačilu,
njegovim lasem, očem
in besedam,
ki po vaše
ne pomenijo nič...
Mar ni vseeno,
kako je oblečen in počesan,
bodoči mrlič?
Kakšna tema obroblja
njegove oči?
Naj kriči,
dokler lahko!

Saj bo tako pusto,
ko bomo vsi tihi, slepi,
za vekomaj počesani
ljudje : od človeka
za NIČ darovani.

